

IUS MATRIMONIALE

Ze studiów nad kościelnym prawem małżeńskim

(pod redakcją ks. Wojciecha Góralskiego)

TOM IV

LUBLIN 1993

Nihil obstat
ks. dr Sławomir Nasiorowski
(cenzor)

Imprimatur
+ *dr Zygmunt Kamiński*
Biskup Płocki
PŁOCK, 18.11.1992 r.

Redaktor techniczny
Wiesław Kowalski

Skład: KRONOS s.c., Płock, ul.Padlewskiego 15, Tel. 625-158

Druk: OFFESTDRUK, Sierpc, ul.Traugutta 49, Tel. 75-55-19

**La simulazione del consenso matrimoniale. Libreria
Editrice Vaticana. Città del Vaticano 1990 ss. XI + 236.**

Symulacja zgody małżeńskiej, usankcjonowana jako tytuł nieważności małżeństwa w kan. 1101 § 1-2 kpk Jana Pawła II, stanowi jeden z bardziej złożonych fenomenów w obrębie zgody małżeńskiej. Nic też dziwnego, że w procesach kanonicznych o nieważność umowy małżeńskiej "simulatio consensus" pozostaje dość często - w różnych jej odmianach - przedmiotem żmudnych dociekań trybunału kościelnego. Każdą więc nową pozycję bibliograficzną z zakresu symulacji konsensu małżeńskiego przyjmuje się w środowisku prawniczym z dużym zainteresowaniem. Tym bardziej, gdy jej autorami są tacy kanoniści, jak: P. Moneta, D. Flatin, J. M. Serrano - Ruiz, L. De Luca, R. Funghini, A. Stankiewicz, G. Ricciardi, S. Villeggiante, G. Saraceni, R. Colantonio czy B. Bocardelli. Wymienieni autorzy są współtwórcami dzieła na temat symulacji kanonicznej zgody małżeńskiej, starannie wydane w serii "Studi giuridici" (jako tom XXII) pod redakcją znanego profesora prawa kanonicznego P. A. Bonnet, który też napisał wstęp do opracowania (s. V-IX).

Praca składa się z 11 rozpraw i artykułów odnoszących się do symulacji zgody małżeńskiej w jej różnych odmianach i wymiarach.

G. Saraceni, wykładowca prawa kanonicznego w Neapolu, prezentuje swoje studium pt. "Zjawisko symulacyjne w problematyce kanonicznej zgody małżeńskiej" (s. 1-12). Po dokonaniu analizy określenia małżeństwa zawartego w kan. 1055 autor zajmuje się zgodą małżeńską zwracając uwagę na to, że jest nią akt woli. Na s. 12 czytelnik znajduje bibliografię przedmiotu.

R. Colantonio, wiceoficjał Trybunału Regionalnego Lacjum, zajmuje się znaczeniem domniemania (usankcjonowanego w kan. 1101 § 1) o zgodności wewnętrznej zgody ze słowami lub znakami użytymi przy zawieraniu małżeństwa (s. 13 - 44). Swój obszerny wykład autor przedkłada w porządku ujętym w następujące punkty: usprawiedliwienie logiczno prawne domniemania, zanikanie zmysłu religijnego, postawa religijna i moralna młodzieży, badania ankietowe, stosunki wiara - etyka, pojęcie małżeństwa, dobro sakramentu, dobro potomstwa, dobro wierności, znaczenie domniemania. To ostatnie zagadnienie zostało potraktowane najszerzej.

O symulacji całkowitej (s. 45 - 56) pisze P. Moneta, wykładowca prawa kanonicznego w Pizie. Punktem wyjścia dla autora jest kan. 1101 § 2. Wiele uwagi poświęca naturze symulacji całkowitej. Szeroko nawiązuje do orzecznictwa Roty Rzymskiej informując przy tym, iż w ostatnich dziesięciu tomach "Rotae Romanae Decisiones seu Sententiae" znalazło się aż 50 spraw

"obsimulationem totalem". Szczegółowo autor objaśnia pojęcie wykluczenia "samego małżeństwa", wskazuje na różnorodne formy i sposoby symulacji całkowitej.

Autorem kolejnej pracy jest D. Flatin, audytor Roty Rzymskiej. Jej tytuł został sformułowany następująco: "Wykluczenie sakramentalności małżeństwa ze szczególnym zwróceniem uwagi na małżeństwo ochrzczonych niewierzących (s. 57 - 94). Na wstępie Flatin przedstawia problem zawierania małżeństw przez osoby ochrzczone, które określają się jednak jako niewierzące, po czym ukazuje małżeństwo ochrzczonych jako umowę i zarazem sakrament akcentując charakter sakramentalny małżeństwa. Z kolei zajmuje się sprawą relacji pomiędzy wiarą kontrahentów a małżeństwem jako sakramentem poświęcając tej kwestii wiele uwagi. Podstawą czy raczej punktem wyjścia dla wywodów audytora rotalnego jest tutaj nauka Soboru Watykańskiego (konstytucja duszpasterska "Gaudium et spes", nn. 12, 41, 48 i konstytucja o liturgii, n. 59), sformułowania "Ordo celebrandi matrimonium" z 1969 r. (n. 7), wypowiedzi na Synodzie Biskupów z 1980 r. oraz dyspozycje adhortacji apostołskiej papieża Jana Pawła II "Familiaris consortio" z 1981 r. w przedmiocie dyspozycji nupturientów w odniesieniu do wiary. Po ukazaniu doktryny autor nawiązuje do sytuacji aktualnej panującej na gruncie teologii i prawa kanonicznego w przedmiocie małżeństw kontrahentów ochrzczonych lecz niewierzących. I tak przedstawiciele jednej orientacji (F. Bersini, U. Navarrete, E. Corecco, M. Flatten, J. Pinto Gomez, O. Robleda, A. Stankiewicz) bronią zdecydowanie nierozdzielności umowy i sakramentu u chrześcijan, inni zaś teologowie i kanoniści (J. F. Castano, J. Monzanas, G. F. De Paoli), reprezentujący inną tendencję, nierozdzielność tę poddają dyskusji opowiadając się za możliwością rozdzielenia wspomnianych dwóch rzeczywistości. Istotnym momentem jest tutaj szukanie odpowiedzi na pytanie, czy do ważności sakramentu małżeństwa wymagana jest u nupturienta wiara, czy też nie. Po bardziej szczegółowym zreferowaniu tez obydwu opinii Flatin przechodzi do omówienia propozycji Międzynarodowej Komisji Teologicznej lansującej pojęcie "czynienia tego, co czyni Kościół", która to intencja powinna towarzyszyć nupturientom zawierającym małżeństwo. Z kolei autor poddaje analizie kan. 1055 § 2, po czym kwestię braku wiary i intencji przyjęcia sakramentu (małżeństwa) ukazuje w świetle doktryny i orzecznictwa rotalnego. Stwierdza, że w myśl zasad przyjętych przez Rotę Rzymską, wykluczenie sakramentalności i symulacja całkowita nie stanowią tej samej rzeczywistości. W ostatnim fragmencie swojej pracy Flatin zajmuje się aspektem procesowym wykluczenia sakramentalności.

J. M. Serrano - Ruiz, również audytor Roty Rzymskiej, wypowiada się w swoim studium na temat wykluczenia wspólnoty całego życia

(s. 95 - 124). Po krótkim wprowadzeniu autor koncentruje się kolejno na zagadnieniach: identyfikacja prawa do wspólnoty całego życia w sprawach o nieważność małżeństwa; aktualne możliwości aplikowania zasad teoretycznych w praktyce. Doniosłym wydaje się stwierdzenie, iż "exclusio consortii totius vitae" nie stanowi w jurysprudencji rotalnej autonomicznego tytułu nieważności małżeństwa.

L. De Luca prezentuje pracę pt. "Wykluczenie dobra małżonków" (s. 125 - 138) a R. Funghini audytor Roty Rzymskiej - pracę pt. "Wykluczenie dobra wierności" (s. 139 - 147). Obydwa studia stanowią interesujące rozważania odnoszące się do wymienionych przejawów symulacji zgody małżeńskiej.

Interesujące studium na temat wykluczenia zrodzenia i wychowania potomstwa (s. 149 - 174) wyszło spod pióra A. Stankiewicza, audytora rotalnego i profesora prawa kanonicznego. Konstrukcja wykładu znanego autora jest następująca: wykluczenie potomstwa w doktrynie i orzecznictwie przed nową kodyfikacją; wykluczenie potomstwa w KPK Jana Pawła II; wykluczenie wychowania potomstwa.

G. Ricciardi, wiceoficjał Trybunału Regionalnego Piemontu, zajął się w swojej pracy tematem sformułowanym następująco: "Odpowiedzialne rodzicielstwo a wykluczenie dobra potomstwa" (s. 175 - 187). Z kolei S. Villeggiate, adwokat w Rocie Rzymskiej i wykładowca prawa kanonicznego, omawia zagadnienie wykluczenia dobra sakramentu (s. 189 - 219).

Autorem ostatniego artykułu sygnalizowanej publikacji jest B. Bocardelli, wiceoficjał Trybunału Regionalnego Lacjum. Dotyczy on kwestii dowodzenia symulacji zgody małżeńskiej (s. 221 - 236). Po zwięzłym wprowadzeniu autor ukazuje symulację jako pozytywny akt woli, po czym uwagę swoją skupia na tradycyjnych dowodach na rzecz symulacji: wyznanie symulującego i zeznanie stron, dowód z dokumentów, dowód ze świadków, przyczyna symulacji a przyczyna zawarcia małżeństwa, okoliczności.

Reasumując należy stwierdzić, iż prezentowana praca zbiorowa na temat symulacji zgody małżeńskiej zsluguje na uważną lekturę. Winna ona zainteresować tych wszystkich, którym dane jest zajmować się kanonicznym prawem małżeńskim.

Ks. Wojciech Góralski